

Rusya'nın Beyaz Karı

Bir Dünya Şampiyonu Gibi Yaşa!

Prof. Dr. Ergin Çiftçi
Sporcu
erginciftci@gmail.com

Mavikale'nin bu sayısında, efsanevi dünya satranç şampiyonu Aleksandr Alekhine'in fırtınalı yaşamını anlatan bir filmi tanıtacağım: Rusya'nın Beyaz Karı

Filmin Künyesi

Türkçe adı	Rusya'nın Beyaz Karı
Orijinal adı	Belyy Sneg Rossii
İngilizce adı	White Snow of Russia
Yönetmen	Yuri Vyshinsky
Yapım yılı	1980
Yapımcı ülke	Sovyetler Birliği
Orijinal dil	Rusça
Süresi	91 dakika
Eserin yazarı	Aleksandr Kotov
Oyuncular	Aleksandr Mikhaylov, Vladimir Samoylov, Yuri Kayurov, Natalya Gundareva, Krystyna Mikolajewska, Vsevolod Yakut, Boris Galkin, Aleksandr Goloborodko, Olegar Fedoro
IMDB Puanı	7.2

Buenos Aires, 29 Kasım 1927. Görkemli bir mekânda süren Dünya Satranç Şampiyonluğu maçı Aleksandr Alekhine ve Jose Raul Capablanca arasında sürmektedir. Uzun sürdüğü için ara verilen bu son maçta Alekhine rakibini beklemektedir. Oyun sonuna iki piyon geride giren Capablanca, kendisi gelmek yerine hamlesini yazılı olarak göndermiştir. Alekhine zarfı açar, kendisi okuduktan sonra maçın hakemine teslim eder ve beklenen hamlesini yapar (Diyagram). Hakem siyah şahı devirerek maçın galibini ilan eder: Alekhine yeni Dünya Şampiyonudur!

Alekhine, şampiyonluğun sevincini karısı, dostları ve hayranlarıyla paylaşır. Sovyetler Birliği'nde de coşku ve turnuvalar nedeniyle uzun süredir yurt dışında olan Alekhine'nin artık ülkesine dönmesi beklentisi vardır. Ancak Paris ve Barselona'da coşkuyla karşılanan Alekhine henüz ülkesine dönmeyecektir. Moskova'da 1935'de yapılan Jose Raul Capablanca, Mikhail Botvinnik, Salomon Flohr, Emanuel Lasker ve Vera Menchik gibi ünlü isimlerin katıldığı turnuvaya bile katılmaz.

Zamanla Alekhine'in yaşamında sıkıntılar baş gösterir: Kendisine sürekli destek olan karısı Nadezhda'dan zamanla uzaklaşır, Grace Wishard adlı bir kadınla birlikte olmaya başlar, karısının intiharından sonra da onunla evlenir. Alkole düşkünlüğü giderek artar. Bu dönemlerinde dünya şampiyon-

Rusya'nın Beyaz Karı filminin afişi

luğunu Maks Euwe'ye kaptırır da iki yıl sonraki maçta unvanını geri almayı başarır.

İkinci Dünya Savaşı'nda Paris'in Naziler tarafından işgal edilmesi Alekhine'in hayatını daha da zorlaştırır. Naziler ile işbirliği yapmaya zorlanır. Bu dönemde Alman subayların 32

Satranç, Alekhine'in en büyük tutkusudur.

masasına karşı körleme oynayarak ne kadar olağanüstü bir oyuncu olduğunu gösterir. Savaşın Almanların yenilgisiyle sonlanması Alekhine için eve dönüş fırsatı yaratmıştır. Yıllardır yurt özlemi çeken şampiyon, sonunda Rusya'nın beyaz karına kavuşabilecektir.

Rusya'nın Beyaz Karı, satranç tarihinin en özel oyuncularından Aleksandr Alekhine'in Dünya Satranç Şampiyonu olduğundan ölümüne kadar geçen dönemi anlatır. Film, Alekhine'i çok iyi tanıyan Rus büyükusta Aleksandr Kotov'un onun yaşam öyküsünü anlattığı, 1965 yılında yayınlanan "Beyaz ve Siyah" adlı romanına dayanır. Kotov, romanının yine bir Rus yönetmen tarafından perdeye aktarılması için uzun yıllar beklemiş, filmin tamamlanmasından hemen sonra hayatını kaybetmiştir. Kotov'un filmin bitişini göremediği söylenir. Yönetmen, Alekhine'in yurt özlemini yansıtabilecek biçimde filmine "Rusya'nın Beyaz Karı" adını verirken Rus kültüründe önemli bir yere sahip olan aynı adlı şarkıya da bolca yer vermiştir. Kotov'un romanında ve filmde anlatıldığının tersine, Alekhine'in Rusya'ya dönmeye hiç niyetinin olmadığı sağlığında yakı-

nında bulunan dostları tarafından ifade edilmiştir. Aristokrat bir aileden gelen ve 1917 devrimi ile ayrıcalıklarını kaybeden Alekhine, Sovyetler Birliği'ne dönebileceği çok sayıda fırsatı bilerek kaçırmış gibi görünmektedir.

Filmin en gösterişli anlarını, Alekhine'in Alman subaylarının 32 masasına karşı körleme oynadığı sah-

ne oluşturur. Hamlelere aracılık eden Alman subayının bile fiziki ve zihni olarak dayanmayıp çöktüğü bu çoklu körlemede Alekhine olağanüstü bir performans gösterir. Bu sırada verilen arada Alekhine'in yanına gelen genç subay 23. masadaki konumda ne düşündüğünü sorar: "Sizi 3 hamle sonra mat edeceğimi gördünüz mü?" Alekhine son derece sakindir: "Evet, ciddi bir rakipsiniz... Ama vezir fedanızı kabul etmeyeceğim ve 2 hamlede mat olacaksınız!" Bu masalardan sonuncusunda Alman General oyunu terk edince Alekhine konumun aslında berabere olduğunu söyleyerek rakip rengi alarak oyuna devam eder. General birkaç hamle sonra hem siyah hem de beyaz taraf olarak kendisini yendiği için Alekhine'e takdirini belirterek yeniden oyunu terk edince Alekhine tahtayı yeniden çevirir ve terk eden tarafın taşlarını alarak oyuna devam etmek ister. Aşağılandığını düşünen general, ona Portekiz vizesi vermek yerine toplama kampına gönderilmeyi hak ettiğini söyler.

Alekhine gerçekten de, Haziran 1933'de Chicago'da yapılan Dünya Fuarı sırasında 32 kişiye karşı eşzamanlı

Alekhine, "Satranç" adlı kedisıyla birlikte çalışıyor.

Diyagram

	a	b	c	d	e	f	g	h
8								
7								
6								
5								
4								
3								
2								
1								
	a	b	c	d	e	f	g	h

wKh5,Rf7,Pf4,h4/bKc6,Rh1

Aleksandr Alekhine - Jose Raul Capablanca

Beyaz hamlededir.

1.♖e7 Siyahlarla oynayan Capablanca terk ediyor.

çoklu körleme oynamıştır. On dört saat süren bu zorlu mücadele 19 galibiyet, 9 beraberlik ve 4 yenilgi ile sonuçlandırılmıştır.

Rusya'nın Beyaz Karı, Alekhine'in gerçek arşiv görüntülerine de yer verir. Şampiyon, insanlardan oluşan canlı bir satranç takımı ile hamlelerini yaparken görülür. Büyük bir kalabalık tarafından ilgiyle izlenen Alekhine'in durumundan çok hoşnut olduğu görülür, yüzünde yurt özlemine ait herhangi bir çizgiye rastlanmaz. Alekhine, çok sevdiği Siyam kedisine satranç adını vererek bu oyuna olan tutkusunun ne denli büyük olduğunu anlatmak ister gibidir.

Rusya'nın Beyaz Karı, Alekhine gibi bir kombinezon efsanesini anlatan bir film olmasına, şampiyonu adeta satranç taşlarıyla gömmesine karşın etkileyici satranç konumları göstermez. Filmin hemen başında yer alan sahnede 32. maçın sonlanması aslına uygun biçimde verilmiştir (Diyagram).

Rusya'nın Beyaz Karı, ölümüne ilişkin tartışmalar halen süren, Dünya

Satranç Şampiyonu unvanını öldüğü ana kadar elinde tutan muhteşem Alekhine'i Sovyet gözüyle görmek için kaçırılmaması gereken bir fırsat olarak önümüzde duruyor.

Filmi ve kitabı yeniden gözden geçiriyorum. Kendini özgür sanan bir teknenin, aslında demirlenmiş olduğunun farkına vardığı o talihsiz anı, sanki her seferinde ilkmiş gibi, defalarca yaşıyorum. Beni tutsak eden zincirin çevresinde çaresizce dolanıp durduktan sonra çekimine kapılıp yine oraya gidiyorum: Alekhine otel odasına girmiş, hava serin, paltosunu bile çıkarmadan koltuğuna oturmuş, önüne satranç takımını açmış. Aklında Fransız Savunmasındaki piyon fedası... Birden göğsünün sol yarısında güçlü bir ağrı hissediyor. Sanki acımasız bir el yüreğini yakalamış, yavaş yavaş sıkıyor. Benzer spazmları daha önce de yaşadığını hatırlasa da bu seferkinin geçmeyeceğini anlıyor. Yardım istemek için çığlık atmak istiyor ama sesi bile çıkmıyor. İşte tam o zaman göz göze geliyoruz. Nedense, benden yardım isterse kendisini kurtarabileceğimi biliyor. Ama beni bir kez daha şaşırtıyor. Bir kombinezonu bir çırpıda görür gibi

Kotov'un Alekhine'in yaşamını anlattığı "Siyah ve Beyaz" adlı romanı.

bakıyor geride bırakacağı hayatına... Ve en şahane hamlesini yapıyor: Can havliyle yakaladığı beyaz şah elinden kayıp düşüyor.

Kaynaklar

<http://www.imdb.com/title/tt0193003/>
(Erişim tarihi: 29.10.2017)

Alekhine, 32 Nazi subayına karşı körleme satranç oynuyor.